

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an: 2 Dolars

Edition spéciale: 3 Dolars.

ADRESSE

"İdjtihad,, Constantinople

Téléph: St. 865

xxvième ANNÉE

1 Septembre 1930

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No: 304

ABONEMAN:

Seneliği [24Nushâ] Türki-
ye için 2 1/2, Âlâ kâğıd-
lısı 5 Liradır

İDAREHANESİ

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi:

1904 — Genève.

Yirmi altıncı sene

1 Eylül 1930

İCTİMA'İ ŞU'UN

S. C. FIRKASI

Geçen nushamızda Ali Fethi Beyefendinin bir Serbest Cumhuriyet Fırkası teşkil etdiğini yazmış ve yevmi refiklerimizin hulasa ettikleri emellerini kayd etmişdik Şimdi bu fırkanın programı neşr edilmiş , maksadları ve gerek Re'isi cumhur Hazretlerini ve gerek C. H. F. sı yanında vaz'iyeti ta'ayyun etmiştir . Fethi Beyefendinin bu teşebbüsüne da'ir Re'isi Cumhur Hazretlerine yazdığı mektuba aldığı cevab- da ez cümle şu satırlar vardır :

Büyük Millet Meclisinde ve millet müvace- hesinde, millet işlerinin serbest munakaşası ve hüsnü niyet sahibi zatların ve fırkaların içtihat- larını ortaya koyarak, milletin âli menfaatlerini aramaları, benim gençliğimdenberi aşık ve taraf- tar olduğum bir sistemdir. Reisicumhur olmya- rak yalnız fi'len Cumhuriyet Halk Fırkası Reisi bulunsaydım, fırka programını ve icraatını tenkit eden ve insanî ve siyasî ahlâkına emin olduğum sizin gibi bir zatın mütalealarını dikkat ve mu- habbetle dinlerdim ve istifadeli bulurdum :

« Memnuniyetle tekrar görüyorum ki lâyük Cumhuriyet esasında beraberiz . Zaten benim siyasî hayatta bir taraflı olarak daima aradığım temel budur. Binanaleyh , Büyük Mecliste aynı temele istinad eden yeni fırkanın faaliyete ge- çerek millet işlerini serbest münakaşa etmesini Cumhuriyetin esaslarından sayarım. Bu itibarla, noktai nazarlarınızı takip için siyasî mücadelede yirmenizi bittabi hüsnü telâkki ettim.

Reisicumhur bulunduğum müddetce , Reisi- cumhurluğun uhdeme tevdi eylediği yüksek ve kanunî vazifeleri , hükûmetde olan ve olmıyan fırkalara karşı adilâne ve bitarafane ifa edece- ğime ve lâyük Cumhuriyet esası dahilinde fırka- nızın her nevi siyasî faaliyet cereyanlarının bir maniaya uğramıyacağına emniyet edebilir- siniz» .

Başvekil İsmet Paş. Hz. , yeni fırka hakkında şu beyanatta bulunmuştur:

« Fethi B. in müstakil bir fırka teşkil etmesi, siyasî hayatımızda büyük bir tekâmül safhasıdır. İntişar eden mektubuna göre « Serbest Cumhu- riet » fırkası daha ilk anda hükûmetin siyase- tini ve icraatını tasvib etmiyen bir istikametde olduğunun göstermektedir . Anlaşıyor ki eski arkadaşım büyük meseleler üzerinde ciddî mü-

nakaşalar yapacağız. Siyasetini inanarak takip eden fırkamızın ve hükûmetinin vereceği cevap- ların efkârı umumiyeiyi tamamen tenvir ve bi- hakkın ikna edeceğine asla şüphem yoktur .

S. C. Fırkasının programı 11 maddeyi ihtiva ediyor ki şunlardır :

Madde 1 — Serbest Gümhuriyet fırkası Gümhuriyetçilik , milliyetçilik ve lâyükliq eses- larına bağlıdır. Bu esasların millet bünyesinde ebedileşmesi, gayesidir .

Teşkilâtı Esasiye Kanunundaki hürriyet ve masuniyet haklarını bilâ istisna herkes için mer'i tutacak ve hiç bir arızaya uğratmıya- caktır .

Madde 2 — Vergiler millet efradının iktisadî teşebbüs kabiliyetini sarsmayacak ve halkın tâketi hudunu aşmayacak derecede tahfif olunacaktır.

Vergi tarhında daha sâlim esaslara istinüt edilecek ve tahsilindeki yolsuzluklar kaldırıl- acaktır .

Madde 3 — Fırka, devlet varidatının seme- reli surette sarfına dikkat ve büyük Nafia teşebbüsleri masraflarının yalnız bir nesle tahmilinden içtinap eder.

Madde 4 — Fırka, paramızın kıymetini bir an evvel tesbit için tedbir almak ve memle- ketimizde iş görmek isteyecek harici sermayeye bu suretle yol açmak azmindedir .

Madde 5 — Fırka , vatandaşların refahına malî ve iktisadî her türlü teşebbüslerine engel olan hükûmet müdahalelerini kabul etmez .

Memleketin iktisadî hayatının inkişafında her türlü teşebbüs erbabının zahiridir .

Cümhuriyetin menfaatleri için girişilmesi icap eden iktisadî işlerde fertlerin kuvveti gayri kâfi görüldükçe , devlet doğrudan doğ- rya teşebbüs eder .

Liman inhisarı kaldırılacaktır .

Madde 6 — Köylünün ve çiftçinin çok ucuz faizle ve müşkülatsız usullerle para bulması ve iktisadî bünyemizi zayıf düşüren muraba- hacılıktan kurtarılması fırkanın en mühim mak- satlarındandır .

Çiftçinin fedakârlığı ile kurulmuş olan Ziraat Bankasının memleketin ziraat kredi ihtiyacını tatmin edecek bir müessese haline çıkarılması umdedir.

Madde 7 — Dahilî san'atların canlanması ve kolaylıkla inkişaf etmesi fırkanın vâsıl olmak istediği mühim hedeftir. Teşviki sanayi kanunu bihakkın tatbik edilecektir .

Bu kanunun bahsettiği himaye ve kolaylıklar icabında tevsi olunacaktır. Senayi ve Maadin Bankasının kabiliyet ve faaliyeti artırılacaktır.

Yerli mahsullerin himayesi ve hariç piyasalarda icabında sürümlerinin temini için tedbirle alınacaktır.

Nakliyat ve liman tarifeleri bu maksatlara hizmet edecek surette tanzim olunacaktır.

Madde 8 — Halkın hükûmet dairelerindeki işleri a'zamî sürat ve sühuletle gördürülecektir. Rüşvet ve suiistimallere karşı bilâ merhamet mücadele edilecektir.

Madde 9 — Mahkemelerin sür'atle iş bitirmesi için sıkı ve devamlı teftişler yaptırılacaktır. Mahkemeler teşkilâtındaki noksanlar bu maksada göre ikmal olunacaktır.

Madde 10 — Fırka, harici siyasetinde Türkiye Cumhuriyetinin komşu ve bilûmum devletlerle münasebetlerinin doslûk ve samimiyet dairesinde ceryan ve takviyesine ve Cemiyeti Akvam müessesesiyle daha sıkı surette teşriki mesaiye ehemmiyet verecektir.

Madde 11 — Fırka, bir dereceli intihap usulünün te'sisini ve siyasî hühukun Türk kadınlığına da teşmilini müdafaa edecektir.

Bir dereceli intihab usulünün kabulü C. H. F. sincada mukarrer idi. İki dereceli intihab usulu dünyanın hiç bir memleketinde kalmamıştır. Tek meclisli Teşri'de ya'nî Ayan Meclisi olmayan memleketde Bulgaristandan başka yokdur. Filhakika Luxemburg hükûmetinde de A'yan meclisi yoksa da onların Şurayı Devleti Teşri' salahiyyetini ha'izdir. Meb'usan meclisinin yaptığı kanunlar S. D. den geçer. Eger bizde A'yan meclisi olsaydı Ne teka'ud kanunu, ne de İcra ve iflâs kanunu şimdiki şekillerile geçemezdi kana'atını ızhâr edenlerimiz pek çokdur. Günün birinde her iki fırkanın A'yan Meclisi te'sisi luzumuna kani' ve bu hususda hemfikir olacakları muhakkaktır.

İçtiha

KÜSKÜN HAKİKATLAR :

VERGİYE DAİR

Şimali Amerika Cumhuriyetlerinde bütün serveti 500,000 dolaradan aşağı olan vatandaşlardan hiç bir vergi alınmaz, 500,000 dolardan sonra vergiler tedricen yükselir.

Bir dolar bugünkü paramızla 2 liradan biraz fazla ediyor 500,000 dolar bir milyon Türk lirasından fazla eder demektir. Muttehedei Amerika Cumhuriyetlerinden bizim paramızla milyoner olmayandan vergi almıyor. Bundan 6 gün evvel Divan yolunda Şık perukâr dükkânında karpuzcu İhsan isminde bir zavallı Türk, arkadaşı berbere so-ruyordu:

— Bana koydukları kazanç vergisini veremedim, yarın hacze gelecekler odamda oğlumla benim birer yatağımız var acaba bunlardan birini alırlarmı?

Berber... Teselli verdi:

Hayır yatak henüz hacz edilmiyor amma hapse sokulursun!

HALK EDEBİYATI

« SEYRANÎ » den :

Hem soğuku vardır hem de sıcağı
Bulunmaz dünyanın ucu; bucağı
Fitillendi aşkdan hağrım ocağı
İçim beni, dışım eli yakıyor.
Ne çare Seyrani? böyledir kader?
Taşlara dökülmüş ekdiğim bider,
Kêmin kemliğinden bize ne keder?
Eyiler eyilgin başe kakıyor.
Ey hüsnî ezeli vahidülvücud
Manzuri mir'atı devran olan yar!
Mazharı nikâhın olmazmı mesut?
Ser defterde şahi huban olan yar!
Esrarı derunum sana aşikâr!
Ducihanı zatınla eyler iftihar!
Ateşi kalbe ver su katre mikdar!
Deryayı rahmeti rahman olan yar!
Bende bir ateş var yanmadan tüter,
Tütünsüz ateşe yandığım yeter,
Lütfuna mühtacım, iş senden biter,
Sensin cümle derde derman olan yar!
Vali, hâkim dahi doğmuş anadan
Kismet toplamağa gezer ey nadan!
Bir susuz dere de bir fırtınadan
Uğrayıp geçici selden sayılır.
Ömrün var gecesi ve gündüzleri
Tükenirmi? iniş; yokuş, düzleri
Seyranının kaba değil sözleri,
Haddeden çekilmiş telden sayılır.